

TARIX FANLARIDAN LABORATORIYA MASHG‘ULOTLARINI TASHKIL ETISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

S.B.Abdugodirov

IIV Jizzax akademik litseyi “Huquqiy va ijtimoiy-gumanitar
fanlar” kafedrası boshlig‘i t.f.f.d., PhD

Tel: +99897 329-15-53

M.A.Mamatova

IIV Jizzax akademik litseyi “Huquqiy va ijtimoiy-gumanitar
fanlar” kafedrası tarix fani o‘qıtuvchısı

Tel: +99895 369-18-83

Annótatsiya: Mazkur maqolada tarix fanining maqsadi hamda vazifalari aynan ta’limning markaziga o‘quvchining tarix ilmini o‘rganish, unga beriladigan tarixiy bilimlarni sifat jihatdan yuqoriga olib chiqish har bir pedagog hodimning asosiy maqsad va vazifalaridan biri ekanligi oliy maqsad hisoblanadi. Shunday ekan ta’lim oluvchining bo‘lib o‘tgan yoki hozirda sodir bo‘layotgan voqea va hodisalarga, ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy o‘zgarishlarga o‘zini mustaqil fikrini bildira olish qobiliyatini shakllantirishga yo‘naltirishdan iboratdir.

Annotation: In this article, the goal and objectives of history are to place the student's study of history at the center of education, and to improve the quality of the historical knowledge given to him. This is one of the main goals and objectives of every teacher. Therefore, it is aimed at forming the ability of the learner to express his own independent opinion on past or current events and phenomena, socio-political and economic changes.

Анотация: В данной статье цель и задачи изучения истории заключаются в том, чтобы поставить изучение истории в центр образования и повысить качество предоставляемых ему исторических знаний. Это одна из главных целей и задач каждого учителя. Поэтому она направлена на формирование у учащегося способности выражать собственное независимое мнение о прошлых или текущих событиях и явлениях, социально-политических и экономических изменениях.

Yurtimizda amalga oshirilayotgan islohotlar tufayli jamiyatning barcha sohalari jumladan, ijtimoiy - iqtisodiy yo'nalishlarda shuningdek, ta'lim tizimida ham so'ngi yillarda keskin o'zgarishlar yuz bermoqda. Mamlakatimizda ilm-fan, texnika va texnologiyalarning so'ngi yutuqlariga asoslangan mukammal ta'lim tizimini barpo etish vaqt o'tgan sari dolzarb ahamiyat kasb etib bormoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A.Karimovning 2012-yil 28-maydagi "Malakali pedagog kadrlar tayyorlash hamda o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarini shunday kadrlar bilan ta'minlash tizimini yanada takomillashtirishga oid chora-tadbirlar to'g'risida"¹ gi qaroriga ko'ra, bugungi kunda Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi tizimida o'quv jarayoni tegishli darajada tashkil qilinishi, mashg'ulotlar zamonaviy ta'lim texnologiyalariga tayangan holda o'tkazilishi lozimligi, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan ta'minlanishi zarurligidan kelib chiqib, tarix fanlarini maqsadli, samarali va kafolatlangan natijali o'qitish davr talabiga aylanib bormoqda. Xususan, bugungi kunda ta'lim tizimida o'tilayotgan fanlarni mavzular bo'yicha samarali loyihalash, hamda ularni dars jarayoniga tatbiq etish mexanizmini yoritib berishga, kam vaqt sarflab ko'proq ilmiy-pedagogik natijaga erishishga harakat qilinmoqda.

Hozirgi ta'lim jarayonidagi tadqiqotlar shuni isbotlamoqdaki, moddiy ba'za, DTS, o'quv rejalar, dastur va darsliklar qanchalik takomillashtirilmasin, kutilgan asosiy natijaga erishish, chuqur va puxta bilim berish, yuqori sifatdagi o'zlashtirishga erishish bevosita

¹ Karimov I.A. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. Malakali pedagog kadrlar hamda o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarini shunday kadrlar bilan ta'minlash tizimini yanada takomillashtirishga oid chora-tadbirlar to'g'risida. // Xalq so'zi, 2012. 29 may, № 10.

nazariy, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarini olib boruvchi o'qituvchining ijodkorligi, izlanuvchanligi, malakasiga, pedagogik mahoratiga bog'lanib qolish bilan bir qatorda o'quv-biluv markaziga ta'lim oluvchini turmog'ini taqozo etadi. Har qanday ta'lim o'quvchi shaxsiga, uning qiziqish, xohish istagiga, ehtiyojiga qaratilmog'i ya'ni ta'limni individuallashtirishni talab etadi. Bu maqsadlarga erishish uchun fan o'qituvchisidan avvalambor o'z ustida tinimsiz ishlashi va albatta talabalarni mustaqil izlanishlarga yo'naltirishi lozim².

Tajribalar shuni ko'rsatadiki, talaba mustaqil ravishda shug'ullansa va o'z ustida tinimsiz ishlagina bilimlarni chuqur o'zlashtirishi mumkin. Talabalarning asosiy bilim, ko'nikma va malakalari mustaqil ta'lim jarayonida, xususan laboratoriya mashg'ulotlarini bajarish jarayonida shakllanadi, mustaqil faoliyat ko'rsatish qobiliyati rivojlanadi va ularda ijodiy ishlashga qiziqish paydo bo'ladi. Shuning uchun talabalarning mustaqil ta'lim olishlarini rejalashtirish, tashkil qilish va buning uchun barcha zaruriy shart-sharoitlarni yaratish, dars mashg'ulotlarida talabalarni o'qitish bilan bir qatorda ularni ko'proq o'qishga o'rgatish, bilim olish yo'llarini ko'rsatish, dars mashg'ulotlarini mustaqil loyihalay olish uchun yo'llanma berish oliy ta'lim muassasasi rahbariyati va har bir professor-o'qituvchining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

Talabalarning laboratoriya mashg'ulotlarini bajarishlari oliy ta'limning boshlang'ich bosqichlarida tashkil etish bir qator vazifalar bilan bog'liq. Ayniqsa, birinchi kurs talabalarining uzluksiz ta'limning navbatdagi turi - oliy ta'lim talablariga ko'nikishi qiyin kechadi.

Kuzatishlar shuni isbotlaydiki ular ta'lim olish jarayonida o'z mustaqil faoliyatlarini tashkil qilishni deyarli bilishmaydi. Ma'lumotlarni qaysi manbadan, qanday qilib topish, ularni tahlil qilish va zarurlarini ajratib olib tartibga solish, konspektlashtirish, o'z fikrini aniq va yorqin ifodalash, o'z vaqtlarini to'g'ri taqsimlash, shuningdek, aqliy va jismoniy imkoniyatlarini to'g'ri baholash ular uchun katta muammo bo'ladi. Eng asosiysi, ular

² F.Akchayev. Tarix fanini o'qitishda innovatsion texnologiyalar.-Jizzax.: 2014. 14 b.

mustaqil ta'lim olish va laboratoriya mashg'ulotlarini bajarishga ruhan tayyor bo'lishmaydi.

Shuning uchun har bir professor-o'qituvchi dastlab talabada o'z qobiliyati va aqliy imkoniyatlariga ishonch uyg'otishi, ularni sabr-toqat bilan, bosqichma-bosqich mustaqil bilim olishni to'g'ri tashkil qilishga o'rgatib borishi lozim bo'ladi. Talabalar tomonidan mustaqil ravishda o'zlashtiriladigan bilim va ko'nikmalarning kursdan-kursga murakkablashib, kengayib borishini hisobga olgan holda ularning tashabbuskorligi va rolini oshirib borish zarur. Shunda laboratoriya mashg'ulotlariga ko'nika boshlagan talaba faqat o'qituvchi tomonidan belgilab berilgan ishlarni bajaribgina qolmay, o'zining ehtiyoji, qiziqishi va qobiliyatiga qarab, o'zi zarur deb hisoblagan qo'shimcha bilimlarni ham mustaqil ravishda tanlab o'zlashtirishga o'rganib boradi³.

Tarix fanlari dasturining asosiy maqsadi ham bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini rivojlantirish, pedagogik tafakkurini kengaytirish, ularda fanni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash va darslarni loyihalash uchun zarur bo'lgan metodik bilim, ko'nikmalarni shakllantirishdan iboratdir. Zero, Prezidentimiz ta'kidlaganidek: "Bugun biz nima bilan maqtanyapmiz, maqtanish obekti va subekti kim bo'ldi? Bizning ta'lim-tarbiya maskanlarimiz va ularda o'qiyotgan bolalarimiz emasmi? Ayni shu yo'lni tanlaganimiz eng to'g'ri, tarixiy qadam bo'ldi. Chunki bizning ertangi kunimizni kim quradi-bolalarimiz quradi, indingi kunimizni kim quradi-nevaralarimiz quradi.

Shu nuqtai nazardan qaraganda, eng to'g'ri yo'l ta'lim-tarbiya tizimini yanada rivojlantirish, yanada mustahkamlash lozimdir. Biz bu yo'ldan hech qachon qaytmaymiz. Yangi-yangi maktablar qurish, zamonaviy o'quv laboratoriyalarini tashkil etish, kollejlarni bitirib chiqayotgan bolalarimizni to'liq ish bilan ta'minlash masalalari doimo e'tiborimiz markazida turadi"⁴.

³A. Pardayev, F.Akchayev. Oliy ta'limda uslubiy jarayonlar.-T.: 2014. 31-32 b.

⁴ Karimov I.A. Ona yurtimiz baxt-u iqboli va buyuk kelajagi yo'lida xizmat qilish-eng oily saodatdir. Toshkent.: O'zbekiston, 2015. 30-31 b.

Shuni alohida ta’kidlash lozimki bugun yurtimizda uzluksiz ta’lim tizimini isloh qilinishi, yangi ta’lim standartlari asosida ta’lim va tarbiya jarayonini qayta tashkil etishga kirishilgan hozirgi kunda o’qituvchi faoliyatiga, uning pedagogik mahoratiga alohida e’tibor berilmoqda. Sababi yuqori saviyada o’tilgan tarix fanlaridan tashkil qilingan darslar o’quvchilar ongida uzoq saqlanadi, ularning ilmiy dunyoqarash va mafkuralarining shakllanishiga samarali ta’sir ko’rsatadi. Shu sababli tarix fani o’qituvchisining ilmiy saviyasi, o’z burchiga munosabati, yoshlarga murabbiylik ishtiyoqi, pedagogik mahorati dastlabki darsdayoq bilinadi. Fan o’qituvchisining faoliyatiga beriladigan baho darajasini ham darsning sifati belgilaydi. Fikrimizning isboti sifatida prezidentimizning quyidagi so’zlarini keltirish joiz, “Tariximizdagi og’riqli davrlardan ham xulosa chiqarib yashashimiz kerak. Ertaga bizning o’rnimizga keladigan yoshlar ana shu tarix haqiqati bilan qurollanishi lozim. Chunki hech bir sohada hech kimdan kam bo’lmaydigan avlodgina buyuk davlat barpo etishi mumkin. Nega deganda, buyuk davlatni qurish uchun ma’rifatli, tarixni biladigan, undan saboq chiqara oladigan odamlar kerak”⁵.

Xulosa qilib aytganda, tarix fanining maqsadi ham aynan ta’limning markaziga o’quvchini olib chiqib, unga beriladigan tarixiy bilimlarni sifat jihatdan yuqoriga ko’tarib ta’lim oluvchining bo’lib o’tgan yoki hozirda sodir bo’layotgan voqea va hodisalarga, ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy o’zgarishlarga o’zini mustaqil fikrini bildira olish qobiliyatini shakllantirishga yo’naltirishdan iboratdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

Karimov I.A. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. Malakali pedagog kadrlar hamda o’rta maxsus, kasb-hunar ta’limi muassasalarini shunday kadrlar bilan ta’minlash tizimini yanada takomillashtirishga oid chora-tadbirlar to’g’risida. // Xalq so’zi, 2012. 29 may, № 10.

Karimov I.A. Ona yurtimiz baxt-u iqboli va buyuk kelajagi yo’lida xizmat qilish-eng oily saodatdir. Toshkent.: O’zbekiston, 2015. 30-31 b.

F.Akchayev. Tarix fanini o’qitishda innovatsion texnologiyalar. Jizzax.: 2014. 14 b.

A. Pardayev, F.Akchayev. Oliy ta’limda uslubiy jarayonlar.-T.: 2014. 31-32 b.

⁵ O’sha kitob. 22 b.